

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
15 August st. v.
27 August st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea în
Közép-utca nr. 395.

Nr. 33.

ANUL XVIII.
1882.

Prețul pe un an 10 n.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

Țica lui Coderiște.

— Novelă. —

Dedicație amicului meu S. M. Haliță.

I.

— Ba c'oi face... să vezi tu, — dicea Țica bătrâna bătându-și în pumni. Să vezi... astăzi vine la noi domn Oprea Lunescu și uite așa, — repetă ea bătându-și în pumni; se puse apoi pe ferestă se uită în jos și 'n sus și începând a mai așeză câte ceva-și prin casă. Da ce? — continuă ea, — némul meu a fost de când lumea domn

George Coderiște, hărbatu-seu eși din casă călcând indosat și uitându-se peste umăr la nevastă-sa și gândi „pöle lungi, minte scurtă“.

— Bon jour, bon jour, — di-se repede Oprea Lunescu intrând în casă. Am ostenit așa am umblat de iute... dă... ce să faci necasului? așa-i advocația asta. Să vezi... am avut un proces astăzi... dar unde-i Țicuța? — continuă el ștergându-se cu basmaua pe frunte.

— Este dusă la soru-mea die Lunescu, poșteșce și ședi nițel. că trimiț să o cheme.

— Ah... lasă-o să-și petrecă... căci... dar dl George, ce mai face?

— George, șciți ca bărbații, mai cu una mai cu alta...

— Da, da, i dau tot drept, șciu eu după mine; când am să fac câte ceva, apoi nici că mai gândesc la altele. Tocmai ieri, — continuă Lunescu, (punând un deget la frunte, ca și cum s'ar gândi). Tocmai ieri am avut un proces de tot ciudat. Eu ca advocat al unei femei am câștigat un proces de despărțenie, adeca de divorț cum se dice dincolo... Eu dör am fost la București, — di-se zimbînd, — și lăsând vorba neisprăvită încep să se plimbe, prin casă.

Oprea Lunescu eră feciorul unui țeran gazdă, dintr' un sat din țera Bărsei. De mic l'a dat tată-sau (căci mamă n'avea) la școlă; aci fiind crescut la o familie de jos eră de tot nestăpănit. Tată-sau om bogat dar sgărcit nu se îndură să plătescă pentru băiat cvartir mai scump ca 1 fl. pe lună; i aducea însuși mănca-rea. dar Oprea mai totdeauna și-o vindea și când eră cătră sfîșit inceptea să cruțe. Banii ce-i căpăta i cheltuia pe alte nimicuri și rare-ori vedeai cernelă, condei său cerusă la el. Avea o deosebită plăcere să-și lege frumos cărțile și să le păstreze tot nouă. Cărți avea dar de 'nvățat nici pomană; căne căneșce și mai câte 2 ani într'o școlă, a dus'o el până 'ntr'a 3 gimnasială fiind in etate de 18 ani. Fiind că nu-i plăcea „grăca“

și „algebra“ cum dicea el, și fiind că se apropiă și timpul cătăni o luă cu 2 prietini la București. Acolo a umblat dela un stăpân la altul, ca mulți Ardeleni d'ai noștri. și trăind o vreme, fără stăpân, și-a mai cercat odat norocul in carieră, intrând la un han; * dar nici pomană.

Învățase atăta carte la București, încat eră numa bun de 'nsurat. Dela un timp sătul de acăsta viață aducându-și aminte că are și tată, s'a apucat și a scris acasă, că se află in București și că are de gând să se 'ntörcă in patrie. Tată-sau ca ori ce părinte, când a aflat despre fiu-sau, i-a trimes parale de cheltuielă și astfel și-a adus odorul acasă. Oprea eră gol, prepădit ca vai de el, și cu tôte aceștea când se întelni cu tată-sau il salută dicend: „Bon jour tată“. Multă vreme a plâns tată-sau de sorțea băiatului sau, dar la urmă se mai mângăia gândind că s'a mai deschis la cap. Și numa ce-i drept dicea „am fostără“ in loc de „am fost“, și „adecătele“ in loc de „adeca“ și întrebuiță sute și mii de espresiuni șode, și nenumerate cuvinte turcești, bulgărești, și grecești, de par că nu fusese de când lumea in Ardel. Vorbiă chiar mai iute și făcea gesturi ca o mahalagiocă.

După ce de miliție a scăpat, neavend alta de făcut, s'a băgat scriitor la un advocat.

Oprea însă să dedea însuși de advocat, și când eră între hamali ** său între nația de rënd umblă chiar cu hărtii subțioră intocmai ca un advocat. Gură avea, îmbrăcat eră, minția de credea și el, se laudă de-i mergea veste, de ce să nu fie advocat, gândia el.

— Da cine-a pus in păhar florile aceste, — grăi din nou Lunescu apropiându-se de ferestă.

— Țicuța noastră... ea... căz *** ea are o grădinuță și frumoșă și grigită, — di-se Țica bătrâna, dând guri sale o formă delicată, — e copilă șcii... pot să dic... ferice de ce-l d'o luă-o.

— Ei căz bine dici... Țicuța e de măritat... dar am audit, „adecăte-le“ vrém să dic că lumea vorbeșce că vrei s'o măriți după... dar ce eram să uit să-ți spun, par că 'ncepusem de București. Cât am stat acolo 4 ani am dus'o forțe bine; am fost om „onora-bil“; multe m'au rugat să le i-au de nevastă dar „le-am tratat cu refuz“. Eu, numa ce-i drept, nici odată nu m'am uitat la zestre, ci mai mult la ném, căci, dă, ori și cum, némul face onöre.

— Așa este, — grăi leica Țica uitându-se pe ferestă in sus și 'n jos; — taica Dđeu să-l ierte, a fost

* Han = crășmă, birt.

** Hamal = muncitor cu diua in cötăți, diler.

*** Căz = vezi că, pentru că.

negustor de carne, ier moșu, domnu il odihnescă, a fost om cinstit, eră pretin bun cu tatăl de vecini.*

— Apropo de tatăl de vecini; ai auđit ce a păđit tata de vecini din vecinia noastră? L'a aflat cu ocaua mică când cu tragerea la sorđi.

— Șciți că-mi place, — adause Oprea cu fața veselă, — așa-i trebuie... și pe mine eră să me înhațe, noroc c'a mai îndesat taica cu parale, ș'apoi șciți decă ungi osia nu mai scărđie caru.

— Așă este, — adause leica Țica aprobând cu capu. Bine c'a dat Dđeu d'ai scăpat; — da ai și hărđie la mână că ai scăpat, — grăi ea aședându-și șurđu.

— Hm... eu Oprea Lunescu, avocat... hm... ce-mi trebuie hărđie; când voi merge in „tribunalul criminal“ i bag pe tođi medici in 'nebuli, — đise scriitorul nostru sculându-se de pe scaun și plimbându-se prin casă. Dór eu sânt avocat, sânt de nēm, — a fost cuvintele din urmă ce le-au đis mai apēsat.

— Așă este, — continuă leica Țica, — intr'adevăr ce se se uite omu la zestre când se 'nsóră; bani au și țigani — nēm, nēm asta-i căpetenia.

— Chip nu-i vorbă, — đise Oprea uitându-se 'n oglindă și resucindu-și mustețile „și banii sânt buni“, și deodat' se 'ntórse, căci pe ușe intră George Coderiște.

— Bon jour nene George... ce mai faci?

— Bine mulțămesc d'tale, — grăi Coderiște aședându-se pe o laviță de lângă părete.

— Da ce medalie frumoșă ai pe piept; șciți... mi-aduc aminte de București... ce de generali am mai vėđut, — đise Oprea dând din cap și apoi începú să studieze medalia.

— Este din 66 de când cu Prusu, — continuă Coderiște uitându-se la medalie; — ce de alergătură, ce de foc... dē... ce se faci... poruncă împērătescă.

— Așă e nene George, dar tot e mai bine, decă scapă omul, eu „par esemplu“ de pildă...

— Nici pomană, — il intrerupse nenea George vorbind apēsat și făcend un gest din mână, — cine nu-i cătană nu-i om; — își scóse apoi talacherea și-și făcú o țigară.

— Tocmai asta vrēm să đic și eu, nene George, cu tóte că peste pacostea sorđilor am trecut, dar... acum trebuie să plec, am un proces și toama e un chilipir bun... s'auđim de bine și bon jour, — salută Oprea după tóte formele.

— Bon jour să dea Dđeu, — adause Coderiște zimbind pe sub mustață.

— Sórele eră sus și respândia rađeale sale asupra grădinei din față. Niște straturi de flori formau covóre diferite și in niște uscături, ciripiau sumedenie de vrăbii. In fundul grădinei Țicuța aruncă după cerasa cu mâna stângă și vėđend pe óspele lor se ascunse după un pom.

Un căne din curte ce-l avea Coderiște, lătră mereu după Oprea și se 'ntorcea in grădină școtend din când in când câte un latrat înădușit. O pisică negră il insoți pe Oprea până lângă portă arėtându-și simpatia, torcend și invėrtindu-se pe lângă el.

Coderiște s'a uitat după Oprea și riđend a făcut cu mâna un semn că adeva vai de capu lui.

— Ce, — đise Țica tremurând și stringend din pumni, — ce gāndești, că mi-oi da feta după vr'un hamal? să nu-mi mai đici pe nume decă nu-mi voi căută un ginere după plac... tu Țicuțo.

— Alegeți, numa d'aș trăi și eu să-l vėd, — grăi Coderiște, uitându-se peste uměr la nevėstă-sa, și merse apoi in trėba lui.

* Tată de vecini = un fel de jude așă se chiamă la Brașov in suburbii.

** Chilipir = căștig, đicală îndatinată in România.

— Ce maică, de ce me chemi? — đise Țicuța venind tot d'a fuga. Ierăși a venit pe la noi domnu cela... da ce fel de domn este? — întrebă Țicuța sbărđind din nas.

— E avocat, draga mami, domn mare, e băiat frumos... vai că n'ai fost aici să-l fi auđit cum vorbește de frumos, ca la București... el a fost la București, — grăi leica Țica cu mare poliță de vorbă.

Pe când Țica spunea aceste, pe atunci Coderiște bărbatu-seu se necăjia cu crăpatul unui butuc și injurá din când in când.

— Apoi așă va fi, e domn... eu nu șciu de ce mi e rușine să dau față cu dumnia lui.

— Cum așă, Ticuța maichi, — đise leica Țica riđend că și tu ești de nēm mare, ș'apoi in cele din urmă, cine șciie unde ți e noroc?

Țicuța se înroși și școtend mai afară buza de desupt o sprigini cu degetul arėtător, și auđind că in vecini cantă cineva căđu pe gânduri. Eră o prelină a ei cantă „frunđă verde mărăcine, cine mi e drag nu mai vine“.

Țica bėtrana eră fėtă de măcelar, ea spunea inșe cătră ori cine că e fėtă de negustor de carne; că se tragea dintr'o familie bună, nu-i vorbă, de aceea nici nu-și trimitea fėta la lánarie,* nici o lăsă să lucre la alții; numai ce-i drept și avea nițică avere, singura dragoste ce-l legase pe Oprea Lunescu, de casa lui Coderiște. Leica Țica gāndia să-și mărıte fėta după un domn; cu tot prilejul spunea ea fie-si, că se trage din familia cutare, că ea nici n'are să se uite la pretinile sale, pentru că ele nu-s de brėsla ei, și alte multe de aceste. Leica Țica umbla totdeuna frumos gălită, și-și ocără bărbatu: „ba că nu se găteșce, ba că nu se șciie purtă ba una, ba alta“. Ce-i drept George Coderiște eră om din ómeni de rėnd, eră inșe harnic, căci numa hărđicia lui l'a făcut bărbat Țichi. El fusese cătană, și eră intru tóte om la loc, căci cumpenia bune lucrurile inainte de ce le făcea, și-și vedea de trėbă, și nu-și făcea de lucru cu ómeni „buclucași“ cum đicea el. Coderiște purtă ceva negustorie cu oțel și o ducea bine, cu tóte că Țica o luase prē pe marele; George eră om milostiv și-i plăcea de ori cine eră harnic, de aceea ținea mult la un fecior pe nume Trică Bondac.

— Ce-mi trebuie mie poroncitor, să fie om harnic cine mi va luă fėta; una singură am s'o mărıt după placul meu, — graiă dese-ori Coderiște.

II.

Eră pe amurgit. Sórele se ascunsesse după un del și mai aruncă o lumină sarbėdă, ier luna d'abia se zăriă. Niște latrături se auđiau prin grădinile de prin pregiur, și ici colo se vedea umbra câte unui căne. Pe o cărare îngustă între miezuinile duor grădini venia Țicuța incetinel, uitându-se când in drėpta când in stānga; ea eră imbrăcată ca in đi de lucru cum se lăsase dela pieptănatul pėrului de capră.** „Acum trebuie să se 'ntórcă Trică din pădure“, đicea ea, „nu l'am vėđut de 4 đile“ și ascultă la un șovăit de frunđe, cređend că aude pași de om. „Tu ești Trică?“ întrebă ea după o clipită, dar numai un rėsunet repetat i respunse, căci șovăitul de frunđe il făcuse un liliac, ce sburase p'acolea. Mai mergend eră să cadă impedeându-se de o sarcină de lemne; trecú inșe p'alătură și mergea inainte incet incet, când deodată auđi gura mame-și, ce o strigă mereu. (O strigase póte de 10 ori și abia acum auđise.) Inđorcendú-se pe lângă sarcină țari

* Lánarie = spălătul de lánă, multe fete sāracc se nutresc astfel.

** Multe romānce la Brașov in suburbii se nutresc făcend straiie și țóle din pėr de capră și din călți.

cu picioarele o funie, și negândindu-se mult o ridică și porni d'a fuga spre casă.

— Te-am tot strigat . . . unde ai fost și ce-ai căutat? — grăi mamă-sa cu o față scrutătoare.

— Am fost . . . am fost înaintea caprelor, — dișe Țicuța frecându-și mâinile.

— Ce vorbești . . . ori ai căpiat . . . caprele au venit de 4 ciasuri! — haid mergi de te culcă dișe leica Țica increțind din sprincene. Uite la ea nici să fie fătă de hamal . . . căz d'or n'eu, slavă domnului! — grăi ea făcând vr'o 3 pași îndesați.

Toți se culcase în casă la George Coderiște numai Țicuța eră deșteptă. Aducându-și aminte de funie, i păru că n'a făcut bine că a luat'o „să nu fie vr'un farmec la mijloc” gândi ea. Aprinse lumina ca să arunce funia, deodată însă tresări și un tremur o cuprinse în totă firea ei; funia eră a lui Trică Bondac. Fel de fel de gânduri a cuprins'o în acea clipă „să nu se fi aruncat de pe vr'o ripă”, „să nu se fi întelnit cu cineva” își dișe ea; așa, nu se p'ote, de bună s'ema a dat cuiva funia să și aducă o sarcină de lemne; nu se p'ote ca lui să i se fi întemplat ceva. Astfel cumpănindu-se întru sine devenise palidă ca și luna, care acum se uită prin g'umurile sp'elate. „Să me duc la el acas”, își gândi ea mai apoi „dar decă m'ar vedé cineva” i veni în minte și astfel frământându-și firea se lăsă pe o laviță de lângă p'arete și-și aținti privirile spre b'idele de cositor, ce acoperiau polițele giur impregiurului casei. Când s'a lăsă însă pe laviță, făcu un așa s'gomot încât mamă-sa se deșteptă; eși afară și ved'end pe fie-sa încă neculcată o înfruntă ca pe ea, ier mai apoi șterg'endu-se la ochi se duse la locul ei. Cu gânduri cu negânduri într'un târziu somnul se cobori pe pleo-pele Țicuți, și ostenela copleșindu-i firea, adormi pe acea laviță.

BCU Cluj / Central III.

O bore lină mișcă v'erful pomilor făc'end un sunet murmurător; ierba eră udă de rouă și strălucia, de par că eră un cer instelat, ier din când în când se auđiă un clopot de vacă seu de vițel, care mergea spre ciurdă; v'acarul plesniă din biciu și ciurda înaintă mereu pe deal, făc'end un s'gomot plăcut sumedenia de clopote și clopoțele, însoțite de sb'erețele vacilor. Țicuța cu funia 'n mână, porni din delul Cacovi * spre vale la căsuța lui Trică Bondac și se oprî la stălpul porți; fără să fie conșcie de aceea ce făcea; ved'end însă că lumea umblă pe uliță, remase ca incrementă.

Casa lui Trică Bondac eră pe valea Cacovi, între niște tufe, ce o încungurau; eră mică și cam veche; coperișul eră plin cu ierbă așa încât iți veniă a crede că n'a fost nici când acoperită cu șindilă.

În curte erau căți-va stânjani de lemne bine alcătuiți și o mulțime de scule, căci Trică Bondac eră om harnic. Mamă-sa lelea Păuna o femeie ca de 50 de ani vindea p'ome în cetate și câștigă ceva parale; dar acesta meserie eră mai mult de trecere de vreme, căci feciorul ei eră harnic nu glumă și nu trebuia ca alt-cineva să agonisescă la acea casă.

— Da ce faci acolo Țicuța tușii, — întrebă lelea Păuna pun'endu-se pe ferestră.

— Am . . . am pornit în pădure lele Păuno, — dișe Țicuța dar fața-i rumenă spuse totă taina inimii sale.

— Da bine căz tu, draga tușii, nu mergi în pădure! — adause mama lui Trică zimb'ind, — ș'apoi chiar așa să fie, nu-i p'aici drumu.

Țicuța plecă fața în pământ, dar auđind pe Trică

* Cacova, o parte a suburbiului Schei din Brașov; se află între c'eluri cu grădini.

în curte prinse inimă și intră. Fața ei devenise de tot veselă, căci presimțirile ei d'asar n'au fost adevărate. „Na-ți funia”, — grăi Țicuța merg'end tot d'afuga până lângă Trică. Bondac însă își puse mâinile în șolduri și se 'ntorse într'altă parte, mai apoi luă niste blane de lemne dintr'un stânjîn, și le aruncă jos. Țicuța sta cu funia în mână și ochii ei vineți se umpluseră de lacrimi, căci nici când nu veduse pe Trică așa de rece față de ea.

— Nu-i funia mea, — grăi Trică într'un târziu și increțind din sprincene aruncă o blană jos așa de tare încât blana s'a rupt în două.

— Trică . . . de ce ești necăjit pe mine? — dișea duios Țicuța și cu mâinile resucia baierile șurtului.

— Eu nu-s necăjit, — grăi Trică și se uită repede în ochii ei și făc'end un semn cu mâna dișe să-l lase în pace.

Țicuța scăpă funia din mână, își acoperi fața și încep'ă a plânge, se propti de un pom din curte și nu-și mai luă mâinile dela ochi. Trică Bondac eși din curte și mergiă pe uliță fără să șcie unde; o mână o ținea în șerpar; deodată se oprî lâng' un stobor, căci a zărit pe pretinu-seu din copilărie pe Necula Șarpe.

— Da ce, m'ei Trică, pe nemăncate ți-a venit Țicuța! — dișe pretinu-seu cu un zimbet pe buze.

— N'a venit la mine, a venit la maica, — răspunse Bondac și porni a merge mai departe.

— Da m'ei Trică, d'or n'a venit să-ți spună ca să mărită dup' un domn, cum spunea mamă-sa, leica Țica lui Coderiște? — dișe Șarpe căutând la Trică drept în față.

— Mă Neculo, șcii ce? Noroc bun! și-mi dă pace! — grăi Bondac și se 'ntorse spre casă. P'alătura trecea un cerșitor pe care toți copiii îl batjocoriau cu fel de fel de vorbe, ba unii mai mișei aruncau cu ț'erină după el. Cerșitorul eră cu fața s'arb'edă și trecută; el stringea pe lângă trup sdranțele ce-i acoperiau g'oliciunea, și merg'end se proptia în bățul seu tocit.

— Nene Trică, dă-mi un ban, că mi-ai dat tot-deuna, dă-mi să-ți fie pomană tăicuțu-teu! — vorbi încetinel acest cerșitor. Trică se uită la cerșitor trec'end pe lângă el fără să-i d'ea ceva, se uită odat' urit la copiii din pr'ejma lui și porni mai departe.

Pe Țicuța o lăsasem la Bondac în curte. Leica Păuna eși din casă și se oprî în prag împlet'ecindu-și mâinile, și făc'endu-se a nu pricepe dișe:

— Da ce-i draga tuși, de ce plângi?

Țicuța se depărtă de lângă pom și merse acas' ne-dic'end nimic.

Totă Cacova vorbea de Trică Bondac, de feciorul cel harnic al leichi Păunei și de Țicuța lui Coderiște. „Ce-i surată, leica Țica lui Coderiște și-a găsit ginere pe un domn; tot orbul vedea că nu se p'ote ca Bondac, să ia pe f'eta leichi Țichi”. dișea una care încă avea f'etă mare. — „D'apoi și Trică, ce mai umblă în c'oce și 'n colo, mai nev'astă ca f'eta dtale unde-și găseșce”, dișea o altă Cacovencă și așa eră vorba întinsă peste totă impregiurimea.

Trina ** lui B'oncă, cunoscută de vorbă lungă, spunea că a ved'ut ea, cu ochii ei, cum Trică venind din pădure, pe la Nucii, de unde se vede casa Țicuți, ș'a aruncat sarcina jos și a plecat înderept în pădure, bag s'ema, pentru ca să nu între așa de cu vreme în sat, *** ca să nu-l vorbescă toți; șciți cum e lumea, nu-i să-n'et'osă până nu vorbeșce despre alții.

(Va urmă.)

I. C. Frunză.

* Tușe = mătușe; tușică din mătușică.

** Trina = Ecaterina.

*** Românii din Brașov întrebuinteză cuv'entul sat când vorbesc de un suburbiu cur'at românesc. Astfel venind din pădure nu dic am intrat „în Cacova” ci am intrat în „sat”.

La o copilă.

ști frumoasă și voinică,
Dalbă mândră copilică!
Peste chipu-ți crin spumos
Se revêrs melodios
Plete lungi de abanos,
Iêr pe sinu-ți fecioresc
Două mere-acuma cresc
Lumea tîf'-o 'nehungesc...

Ești frumoasă și voinică,
Numai ceva te cam strică...
Copilișă chip iubit!
Légă-te cu jurămînt,
Sê nu cauți lung la juni,
Ochii dragă nu ți-s buni...
Și la mine ai căutat,
Pacea lină mi ai stricat.
Ș'asă-mi spune-un gând al meu
C'am sê mor de dorul teu.

St. C.

Mitru Dascălul.*

— Amintire din copilărie. —

Mitru dascălul a murit de mult, dar vecinică va fi amintirea lui, căci șod a fost în lucruri și vorbe și posnaș la fel. Și căți l'au cunoscut cu drag își vor aduce aminte până la mîrte de acest apostol al neamului românesc.

Eu gândesc de multe ori la Mitru Dascălul, și totdeauna gândesc cu evlavie și smerenie, că fie ieriatul a fost cel dintâi, care a deschis ochilor mei altariul sfânt alui az, buche și mi-a destăinuit însemnătatea lenialului pentru degetele băeților.

Și noi băeții îl aveam drag peste măsură, nu pentru-că dora ni ar fi îmbogățit mîntea cu scumpețurile invetăturilor, — că cu bazaconii de aceste nu prea își batea firea jupănul dascăl, ci fiindcă o duceam bine de rëndul jocului. Cât mi-ț'a lăsat Dumneșeu de lungă diua de vēră băteam pila înaintea școlii sêu inderēptul bisericii și ne jucam de ascunsele prin tupilișurile părăului, ce se află alătura bisericii, și ridicam un toi, ce resună peste tot satul. Êrna când eră pămîntul acoperit cu zăpadă, ca cu un ștergar alb și nepătat ne împărțiam în douē tabere și aședîndu-ne pe cōsta dealului, la a cărui pōle e zidită școlă, începeam la un semn dat a ne nimeri cu bulgări de zăpadă de rēsuna vēzduhul și sê clătina împrejurimea. Amēndouē părțile sê luptau cu vitejie de le roșă băeților fețele ca sângele și para ieșă cu putere din pepturile lor obosite. Dela o vreme o parte slăbiă și ne mai potēnd suferi lovirele bine nimerite ale vrăjmașului sê retrăgea cerēnd pace. Mare eră atunci gloria învingătorilor și rușinați și smeriți erau cei biruiți.

După atăta ostănelă ne duceam cu potera în școlă și aședîndu-ne în jurul sobei începeam a bāsmui și a povesti de feți-frumoși cu pēr de aur și zine frumoșe ca sōrele, de smei nēsdraveni și bālauri cu cāte nouē capete; spuneam cimilituri care de care mai întortocate și mai hazlie și numai cu prețul unui sat, sêu oraș vindeam lucrul tainuit în cimilitură, după cum eră acel lucru.

În chipul acesta petreceam partea cea mai mare a dișlelor de peste an bucurāndu-ne întrū tōte de plā-

cerile, ce le are acea vrēstă lipsită de gânduri și nevoi. Dar Mitru Dascălul își aducea aminte cāte odată de slujba, ce o pōrtă și mai dădea cānd și cānd prin școlă.

Mitru Dascălul eră om uscăcios, nalt de stătură; pērul capului și mustața scurtă și grōsă începuseră a albi. Ochii lui cāprii sê mișcau cu repeđiciune sub genele tufōse și-l făceau sê observe cu ușurime ori ce drăcie ascunsă, ce o făceau băeții în vre-o parte a școlii.

Mitru Dascălul purtă peste vēră un roc lung negru, ce și-l croisē ênsuș din o reverendă moștenită dela fie iertatul protopop Zenobie, și care începuse a sê rōde pe la cōte și margini, ceea ce dovedea, că protopopul Zenobie a murit cam de mulțișor. Jupănul Mitru sê gârbovise de spate, nu de mulțișimea anilor, ci de greutatea vremurilor ce dăduse peste capul lui — din care pricină aripele rocului atērnau spre pāmēnt și flușturāu în dragă voia lor, cānd dascălul umbla în pasul lui obicinuit.

Peste iērnă schimbă jupănul dascăl rocul cel negru cu un palton, a cărui colōre nēgră un șir lung de ani cu tempeșățile lor o schimbaseră în roșietică și numai petecile de felurite fețe puteau arēta numărul iernilor, în care au scutit pe jupănul dascăl de ger.

Și numai cu mare grige a putut ținea jupănul Mitrea aprōpe dela începutul dascălii sale aceste haine, ce-l deschilneau de cātră țēranii satului și-i dădeau o înfățișare de om cu carte. De cāte ori intră fie iertatul dascăl în școlă desbrăcā „rocul cel scump” și-l acăță frumos împăturat într'un cuiu bătut în cel mai curat loc al casei sale, și ușurel cu mănecile albe avea înfățișarea unui om sirguincios, ce stă cu nădejde de lucrul sêu.

O bună și frumoșă ênsușire alui Mitru Dascălul eră vecinica lui veselie; el în ori ce vreme șciă sê spună șodenii și povești hazlie din vieța țiganilor și diu pāteniiile vieții sale.

Astfel, că ađi după un șir destul de lung de ani dela mōrtea dascălului poveștile și vorbele lui nu au perit din amintirea celor ce l'au cunoscut.

Dar cea mai de căpetenie podōbă a dascălii sale eră glasul, cu care îndioșoa inimile ascultătorilor la slujbele Dumneșeești și prohoduri.

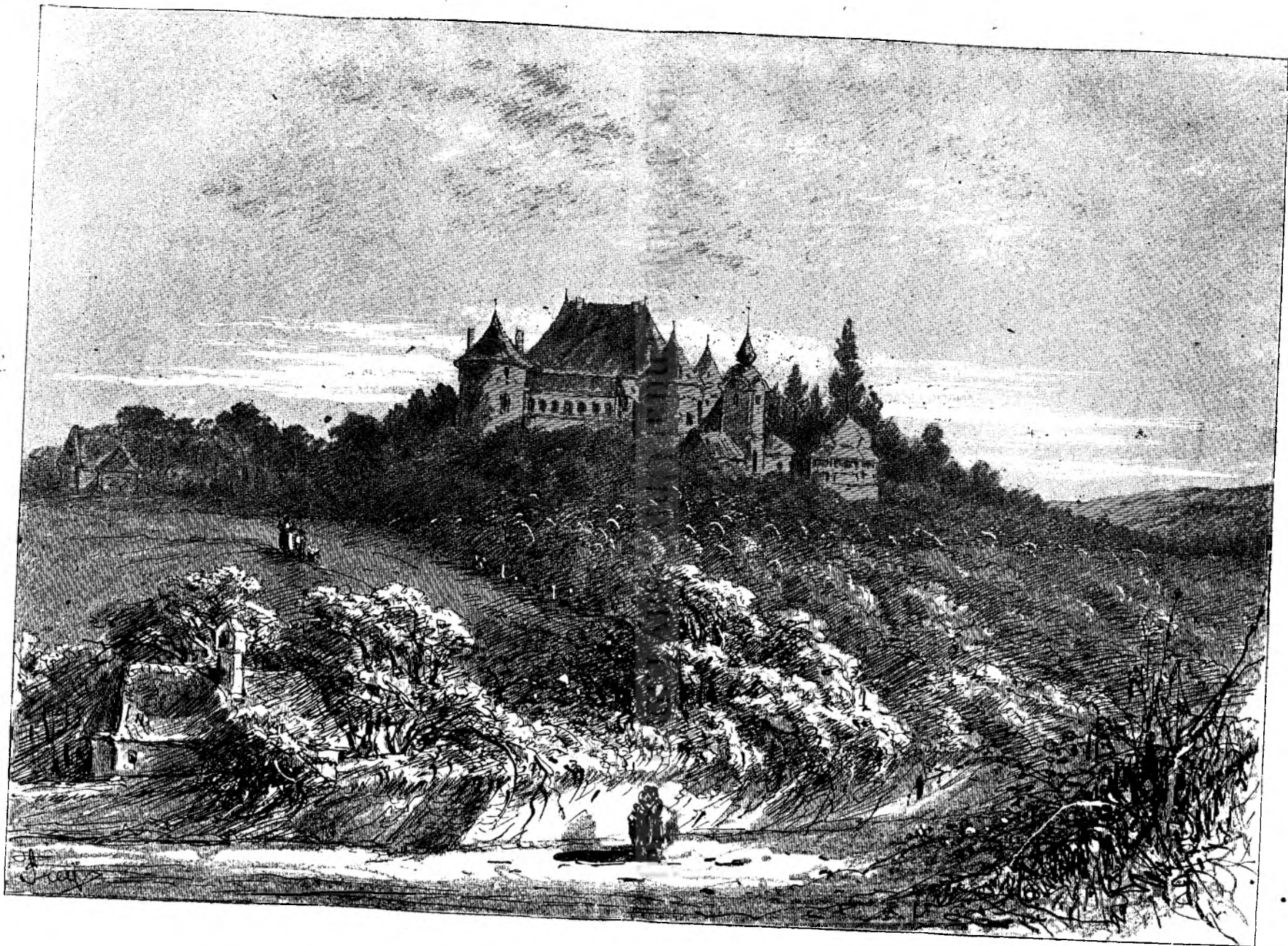
Aceste douē ênsușiri îl făceau iubit înaintea consătenilor și nu s'ar fi aflat vre-unul, care sê fi grăit macar o vorbă rea în contra dascălului din școlă de lângă biserică, de și cam slab eră sporiul, ce-l putea arēta la sfirșitul anului cu școlarii sêi. Însē vorba ce: „ōmenii fac pe om” și Mitru dascălul dascăl a murit în satul sêu.

Dar nu-i dracul așa negru cum îl crede lumea.

Mercurea și Sămbăta după prānđ în de obște sê mai uită jupănul dascăl prin școlă și ne vorbiă o lēcă cu însufletire despre resbōiele împēratului Trăian; iēr noi băeții ascultam cu luare aminte și mult ne minunam în gândul nostru de acele împēratești resbōie,* în cari după spusele jupănului dascăl credeam noi că s'ar fi putut țese într'un an atăta pānză, încāt ar fi fost de ajuns a se îmbracă o împēratie întregă. Ne sfătuiă apoi sê ascultăm pe părinți, sê dăm binețe bētrānilor și sê ne rugăm lui Dumneșeu în tōte sērile și diminețile; ne spunea că în diua următore nu avem școlă, și tare ne legă de inimă, sê-i aducem în diua de școlă ce urmēză ouă, pui de găină, cārnuri afumate, oluri cu vin și alte lucruri de ale gustării, după cum eră vremea și după cum eră unul sêu altul în îmbelșugare la casa omului; fiind că dicea fie iertatul jupān, astfel fac băeții cei buni și pe aceia, cari sê vor arēta cu lucruri

* Operat, cetit în *Somnambulismul* de G. S. S. din Viena.

* De țesut.

Cetatea de baltă.

mai alese i va lăudă la examen înaintea protopopului și înaintea fruntașilor din sat.

Sburdalnici noi, cu focul tineretelor în vine și scutiți de ori ce gânduri îngreunătoare ne bucuram din inimă de libertatea țilei, ce urmă și împărțiți în cete băteam delurile și locurile noastre de joc și nu sosiam a casă decât odată cu noaptea.

Spuneam atunci părinților țisele dascălului și mult i rugam să alegă ce aveam mai de frunte pentru jupânul Mitru. A treia și des de demință încărcăți cu lucruri alese ne grăbiam voioși la școlă și ne întreceam care de care cu cinstele, ce adusesem; și miroșiau bucovnele, miroșia școlă întrégă a mâncări de-ți lăsa gura apă și te fulgeră prin măruntaele pântecelor; încât noi pe lângă totă dorința, ce o aveam de a fi lăudați la examen rupeam câte o gură din caș seu din costițe și înghițam câte una din olul cu vin, ce-l aveam sub bancă.

Când auđiam că vine dascălul înghițam pe întrecute, ne ștergeam iute la gură și i eșiam în cale cu poclonele. Jupânul puneă ouăle în peleria de paie seu în căciula, ce avea obiceiul a-le ținea pe cap și în școlă, așeză cărnurile și cașii pe tabla cu literile alfabetului, ier puilor le făcea loc după ușă. Și voios de bunul căpătat a acelei țile ne dădea drumul pe afară, ier el dimpreună cu jupânăsa vedea, să așeze bine mâncările și mai cu sémă olurile cu vin și rachiu.

Dar nu pré multă vreme i ajungea jupânului dascăl beuturica, ce i-o duceau băeții, că fie iertatului nu-i plăcea apa nici în cisme, decum în gură, și eră și el ca mai toți podgoreni din acele părți crescut la umbra viții și deprins de mic cu suncul ei.

Când i eră inima însătă peste măsură și nu avea cu ce-și potoli ferbintela își luă bastonul seu încărligat și mergea, pășind lin și asemenea și uitându-se în tôte părțile, la casa lui badea Onica, Petea Ienii, Olariu bătrânul și la alți ómeni cu stare și fruntași în sat.

Ajungând jupânul dascăl la casa omului dădea binețe, il întrebă de sănătate, mai vorbeau despre rodurile din câmp și deal și cam astfel dicea mai de parte:

— Apoi bade Onică bună veste am venit să-ți aduc, bag séma nu sare așchia departe de butuc și la bunătate de bogăție ca a dumitale ómeni trebuie nu glumă; mândru poți să fii cu băiatul, ce-ți la dat Dumneđu, că cu minte și ascultător ca Petru dumitale nu să află în școlă mea și așa merge pe bucovnă de gata să me intrécă și pe mine, ier scrisórea-i e cetetă și slovele asemenea ca mărgelele înșirate pe un fir de ață. Așa imi e de drag ca chiar băiatul meu.

Badea Onica pėtruns până în suflet de bucurie poftia pe jupânul dascăl în casa de cătră uliță și dicea cătră nevastă:

— Ien du-te, méi muiere, și adă o cană cu vin din vasul cel de chilin; că tare o fi însăt jupânul dascăl de obosela, ce are cu băieții ómenilor.

Și până să aședă jupânul Mitru după mesă sosiă lelea Flóre cu vinul roș ca sângele cel viu și cu mare putere înveselitóre.

Închinând când dascălul, când badea Onica și apucând când unul, când altul firul povestirii trecea vremea pe nesimțite și să goliau cu iutelă canele, ier leica Flóre le umplea pe rând.

Dela o vreme jupânul dascăl vorbea cam pe psaltichie, povestia despre resbóiele lui Trăian și-i străluciau ochii de însuflețirea cea mare. Atunci lăsa pe badea Onica cu Dumneđu și plecă cătră casă spăriând câinii ce-l întâlneau pe uliți și făcând mare vrajbă între dênșii cu poticnirile, ce fără veste avea să indure.

După ce sosiă acasă fără să-și mai aducă aminte a desbracă rocul, intră în școlă și cu nuiava în mână examinează pe bieții băieți din totă bucovna, de și abia unul, doi din cei mai bătrâni să aflau, cari să o fi cetit din dósca în dósca. Și vai de capul aceluia, care greșia o slovă numai, că jupânul nu-și mai aducea aminte de poclonele, ce i-au adus și-l jnăpuia peste spate de tot praful ce să aședase pe țundră din vremea ce s'a țesut, eșia respândind miros usturoiu.

Dar bine il cunoșceam noi pe jupânul Mitru și-i învățasem năravul în astfel de vreme grele pentru noi. Cum eră adăncit în bătăi i spuneam numa, că a crepat vițeaua cea de un an și că dăscălița il strigă din curte cercând a o ridică de códă. Dascălul aruncă nuiava și fără să se mai uite pe ferăstră alergă spariat în curte. Noi atunci smăc, pe întrecute pe cealaltă ușă până în dosul bisericii, de unde priviam cum să cătrănia dascălul pentru urita păcălitură.

(Va urmă.)

I. T. Mera.

Suspini.

e când bade

Ești departe,

Nu-i în țeră

Primavéră.

De-ar da domnul sfânt să vie

Să i fac drum de iasomie,

Pardosit cu flori pe jos,

S'umplă lumea de miros.

Să-i arăt, să-mi credă mie

Că-l iubesc până în vecie.

Și să-i dic în șopte line:

Remăi bade tot cu mine,

Să trăim în drăgănele

Ca și două torturele,

Tu să-mi fi un ânger dulce,

Eu pe sinul teu o cruce.

M. S. d. B.

Classicism, romanticism și naturalism.

— Studiu estetic. —

(Urmare.)

Classicul ca și idealistul, socoteșce idealul frumosului, pus cu totul afară de noi, că e unul și nestrămutat, unul pentru toți indiviții și pentru tôte vremurile. Și asta o susține fiind consequent conceptului ce are despre om.

Pentru idealist, cum am mai đis nu are valóre omul singuratic de tôte calitățile lui, ci omul abstract, omul ca clasă, omul generalizat, care este o idee numai, o idee care fiind abstractă și pusă afară de lume, e natural că e una și nestrămutată, una pentru toți și în tôte timpurile. Și pentru acest om idee, ei au trebuit să facă și principii potrivite naturei lui; lui ca unitate să-i de bun, frumos, adevérat, tot ca unități.

Idealistul seu classicul are pentru perfecțiunea frumosului o singură formă un singur model, care e pus afară de noi și cu totul neatérnător, dela inteligența, și caracterul nostru. Acest ideal își are legile lui formale puse de cauza, causarum, de Dđeu, pe cari omul din natură, a priori înțelegător de legile lui Dđeu, e în stare, trebuie să le înțelegă și se țințescă a le realisă în faptele sale. D. e. sculptorul clasic născut în Gre-

cia, consequent principiului că idealul perfect a trupului femeiesc e unul și nestrămutat, cu forme proprii și neaternătoare dela gustul particular, a sculptat trupul Vinerei într'o formă anumită cu membre după o proporțiune abstractă și neschimbată. Cu fața lungăreță, frunte înaltă, nas grecesc, buze subțiri, sin rotund și nu pră dezvoltat, șolduri virgine, seu ne apte în starea lor strimțată de naștere, picior cu conturi mai mult subțiri decât pline, pulpa rotundă dar cam lungăreță și căpută de picior asemenea lungă și subțire, talpă săpată și degete subțirele cu unghii lungărețe.

Asta e forma unei femei frumoase, după conceptul classicilor, și nimărui nu i este iertat a crede altfel. Pentru classicul grec nasul roman de es. nu e frumos, și nici altuia nu i e iertat a-l ține de mai frumos ca cel grecesc. Fiind că cei dintâi classici au fost în Grecia, cari abstragând idealele lor de frumos din poporul grecesc cu forme naționale, au știut pe acestea să le reproducă prin o artă pe atunci în florie, astfel lumea totă se a lăsat amăgită de modelele artelor moștenite dela Greci.

Venus de Medici și Venus de Milo, au ramas modelele perfecte a frumuseții femeiești, pentru lumea totă și pentru toate vremile, și aceste statue reproduc abstracțiunea femeilor grece.

Apollo Belvedere din Vatican, a ramas asemenea cea mai perfectă formă de trup bărbătesc cu simbolul drăgălașului. Ganimede dus de Vultur în Olimp, cel mai frumos model de trup adult. Achile de războinic, Faunul din Florența de jucăuș, Bachus tot de acolo, de om bețiv, și alte modele de artă, cari acum de 2000 de ani trec de idealele frumosului. Toate aceste modele reprezintă abstracțiunea trupurilor națiunii grecești, fiind că autorii lor au fost greci.

Ei au fost din împregiurări atunci priincioase artelor cei mai mari artiști cari au existat vre-odată și astfel modelele lor prin frumuseța reproducerii au știut să facă și nuansele trupului, ideale și să le moștenescă viitorimei drept modele de imitat, de care să se abată, și pe cari să le întrecă, nici pôte nici i e iertat.

Astfel sânt modelele classicilor greci cari ne-au lăsat lucrări plastice numai de sculptură și arhitectură. Întreb eu acuma, că decă Praxitele, Phidias și școlile lor din întemplantare nașceau la Roma, nu am avea noi ore astăzi modele de frumuseța femeia, junele bărbatul, războinicul și bătrânul roman, a cărui forme trupesci ar fi fost tot astfel de ideale, de și se deosebesc grozav de cele grecești? Ênsuși Rennaisansa italiană ne dovedește că idealul frumosului nu e așa precum classicii susțin unul și nestrămutat.

Rafael de și ênsuși classic, ne a lăsat perfecțiuni de frumuseța, cari se deosebesc total de cele grecești. Madonele lui toate sânt decopiate de pe amanta sa Fornarina, a cărei forme pentru el, lucru natural erau singure frumoase în lumea întregă și ar fi dorit să fie pentru totă lumea frumoase ca pentru el. Și i a și reusit a eternisă pe Fornarina lui.

Câteva deci de madone și tot atâtea Venus, sântă Cecilia și alte femei biblice, sêmână toate cu portretul din Florența a Fornarinei, care e un tip italian perfect și prin urmare cu totul deosebit de cele classic grecești.

Lumea întregă îl socotește pe Rafael de classic, și astfel ênsuși classici și combat unitatea idealului și unitatea formelor, prin împregiurarea, că au dovedit că femeia italiană e un ideal de frumos tot așa de bine ca și cea greacă, cu toate că deosebirea între ele e nemăsurat de mare, decă căutam la toate minuțiositățile ce deosebesc pe om de om.

Că ênsuși classicii își contradic prin lucrările lor, e lucru natural, pentru că fiind și artiștii ca toți ôme-

nii de natură diferită și lucrările lor trebuie să fie astfel.

Tot astfel stă lucrul și cu idealele dramei clasice, și formele îmbrăcăminteii lor. Am șis idealurile dramei clasice, și înțeleg aici ideile lor abstracte îmbrăcate în trup omenesc, adeca persoanele dramei. În o dramă classică, nici vorbă nu pôte să fie de caractere, pentru că sub caracter, ca să me folosesc de o definițiune mai puțin științifică, înțelegem, naturelul particular a individului, ca rezultat a construcției trupesci, a creșterii, a împregiurărilor, a climatei și pământului în care trăiește.

Și fiind că persoanele dramei clasice sânt abstracte, ele nu au nici trup, nici creștere, nici societate, nici climă, nici pământ în care să se formeze, fiind că ele nu sânt indiviđi ci idei generalisate, cum pot dară să aibă un caracter, care e un ce cu totul individual și diferit, pe cât e diferit om de om?

Drama classică dară își are persoane ideale fără caracter, ele sânt idei, cari fiind de sine stătătoare, unele și acelși pentru toți timpii și pentru lumea totă, e natural că voiesc, lucră și vorbesc după principii și în forme constante. D. e. În o dramă classică un amoresat vorbește cu amanta sa în același limbajiu frumos, bogat și rimat, firear el împărat, ori muncitor, fie june, fie bătrân, fie om nervos, fie om flegmatic, fie om învățat, fie un dobitoc, fie om din nord, fie din sua, fie în sfârșit femeie, fie bărbat. Ei vorbesc tot într'un fel, au acelși principii, pentru că nu ca ômeni vorbesc, voiesc și lucră pe scenă, și ca idee unică, că idea amorului, care pentru toți e numai amor și pentru totdeauna rămâne același.

Și astfel sentimentele și ideile toate lucră pe scenă ca abstracțiuni. Și pe cât de frumoasă, și neadeverată e persoana seu idealul dramei clasice, pe atâtea de frumos, retoric, rimat în hexametree și cadențiat, e limbajiu lor. Ideile neavând alt caracter decât natura lor unică, se-și exprimă în o singură formă, și acesta formă e declamagiul.

Înțeleg aici sub declamagiul, propria descriere, lauda de sine a ideilor. Amorul ca persoană pe scenă, spune în graiul retoric tot ce șci despre sine, se descrie ênsuși. Asemenea jalousia, vitejia și celalalte idei abstracte își declamează propriile calități socotind limbajiu destul de convingător.

În lume însă, ômenii de aici jos, cari sânt indiviđi și nu persoane mitologice voiesc lucră și vorbesc cu totul altfel. Pe când persoana classică vorbește mai mult, pe atunci persoana reală voiesce și lucră mai mult și vorbește mai puțin. Pe când cea declamează, acesta lucră după o psihologie naturală și particulară caracterului seu. Pe când dramaturgul classic întră numai în idea, sub care cuprinde pe toți ômenii, pe atunci dramaturgul, care ar voi să fie fidel lumii nôtore pământesci, ar trebui să între în tot individul, ca să constate o idee care diferește după indiviđi. Pe când classicul a scos sentimentul din toți indiviđii și lucră numai cu el fără considerare la om, pe atunci naturalistul bagă sentimentul în fie-care individ, el ênsuși întră cu sentimentul în persoana alêsă, și acolo i studiază schimbările, fazele, tării, și rezultatele. Pe când classicul tratăză idea așa cum un om nepriceput în fizică caută la lumina sôrelui și o vede albă, pe atunci naturalistul, o lasă să trecă prin scrutare, cum am șice prin prismă, și acolo i constatăză schimbările, și observă că lumina sôrelui nu mai e una și albă, ci mai multe și în deosebite colori.

Să vedă dară, din toate cele șise până acuma, că classicismul predică numai ideile ênsuși prin ele, și nici de cum nu le analiză și nu le lăgă, de omul, în cari ele își au locuința, în care, prin care, și pentru

care ele sînt. Am vîdut mai departe cî classicismul în tîute artele își are regulile sale fiesate, cari însă se învîrt numai în giurul frumosului, nesocotind cu desvîrsire adevîrul.

Am vîdut cî el nu se cuprinde cu omul, nici neînveța a trîi cu el, ci din potrivă ne desvîtă de traiul în lumea pămîntescă și ne laudă vieța în idei. în fantasi, în abstracțiuni, ne deprinde a trîi cu Dumnezeu. Classicismul nu ne înveța a ne întîrce în noi și a ne cunoșce, ci el ne scîte din trupul și lumea nîstră promițîndu-ne altă lume mai perfectă. În sfîrșit am vîdut cî el ne ține în o minciună drăgălașă. în un element profumat, care însă e amăgitor și primejdios.

Am vîdut cî desamăgirea e fructul imediat a classicismului, și cî după desamăgiri repetite vine pesimismul și scepticismul cu tîute urmările lor funeste, urmări de cari au suferit șciințele, artele și filosofia, mai ales însă omenimea.

Și acest classicism amăgitor prin frumsețele lui, întărit prin învîțăturile idealistice a filosofilor vechi și a evului mediu, întărit mai ales pînă întemeiatorii tuturor religiunilor basate pe idealuri, se a ținut tare și-și a aflat imitatori pînă în timpul modern.

La Romani toți artiștii au urmat classicismul, și lumea se a familiarisat așă de mult cu acest termen, în cît numeșce classic ori ce scriitor bun ba ce e mai mult auzi dîcîndu-se: „Acesta a fost viț classic, acesta e față classică etc.”.

Classicii și au avut imitatori în Rennaisanța italiană în tîute artele, ba au fost egalați chiar. Dante, Tasso, Metastasio și Petrarca au fost classici ca și cei grecești, și lumea i pomeneșce cu același respect și admirațiune.

Rafael, Giovanni da Bologna, Tiziano, Bellini, Palma vechio, au fost artiști plastici, pictori și sculptori tot atît de classici și sîrbătoriti; o lume întregă caută modele de frumseță în opurile lor. Frumseța o gîsesce nu gîsesce însă realitatea, totul la ei e idealizat, e minciună.

(Va urmă.)

Sylvio.

Suveniri și notițe de călătorie.

(În Transilvania, România și Dobrogea.)

(Urmare.)

Jidanul și în comerciu ca și în muncă nu caută merit ci numai profit. Intențiunea sa nu este ca prin industrie se dobîndescă, în binele societății omenesci, un folos corespunđător, ci el caută profitul seu fără să aibă conșciința de valîrea ostenelelor ce a depus.

Jidanul se află neincetat în opoziție cu regulile morale ale societății și astfel el nici nu raporteză acțiunea sa la aceste.

Jidanul înșală forțe lesne pe creștin din causă cî creștinul, în tîute raporturile sale cătră stat, cătră familie și cătră persîna sa proprie, are un ideal pe care tînde al realisă, și acesta este mulțumirea morală. Acest ideal însă lipseșce Jidanului desvîrșit, de aceea creștinul cade victimă Jidanului pentru cî nu pricepe însușirile lui unilaterale și nefrumose și pentru cî îl judecă după regulile morale cari Jidanul nu le are.

În scurt pîreum în lumea cugetării Jidanul desprețueșce adevîrul și denatureză frumseța, astfel în domeniul valorilor materiale aduce corupțiunea și depravațiua. Și aci se dovedeșce cumcî este un șiret și obraznic înșelător.

Ietă ce dîce și Richt în scrierea sa despre muncă la Germani: Jidanul își dă adese ori nespusă osteneță pentru un profit cu totul miserabil; întrebunțeză gîn-

dire, stăruință, voință, în un grad în care nu le-ar întrebunță nici odată pentru lucrarea cea mai onorabilă. Este neobosit în inventarea șiretlicurilor, înaintea cărora stă în loc mintea ori căruu om de trebă. El își face o glorie din onîrea esteriîră a vocațiunii sale, ba are încă simțemîntul însuși al poesiei șiretlicurilor sale și se bucură de placerea lor. Jidanului i lipseșce numai un mic lucru, numai o bagatelă spre a deveni un adevîrat mîncitor: mobilul moral și scopul moral, și cu acesta bagatelă i lipseșce totul.

Cel ce cunoșce pe Jidan mai de aprîpe cel ce a trîit în un loc cu Jidanii, va trebui să recunoșcă cumcî tîute aceste sînt fundate. Vor fi și la dînsii excepțiuni, însă aceste nu constituiesc regula, legea remîne lege. De excepțiuni nu vorbim.

Dar nu numai acestea constituiesc rîul ce amenință România și o face îngrigitoare pentru viitorul ei.

XLIII.

Toți bărbații de stat au pus și pun mare pond pe impoporarea țării prin elemente cît se pîte omogene. Cu cît în un stat este poporațiunea mai dîsă cu atîta va prosperă mai bine cu atîta dispune de avere mai mare.

Mîșcarea poporațiunii în o țără în un stat este barometrul ce prognoséză viitorul acelu stat.

De aceea vedem cumcî la tîute poporale acesta cestiune se studieză cu multă îngrigire. În timpul din urmă s'a inceput și în România a se cultivă acest studiu prin bărbați de inimă și de competență. Amintesc la acest loc pe unii autori mai importanți: Marțian, Ion Ghica, P. S. Aurelian, dr. Agappi, dr. Obedenar, dr. Petrescu, I. Bibescu, dr. Felix, dr. Istrati etc.

*Studiele tuturor acestora au ajuns la rezultatul cumcî poporațiunea României se înmulțeșce în o proporțiune cu mult mai mică decît aceea a altor țări; cumcî România este amenințată de o depoporațiune relativă care vatemă interesele ei cele mai vitale. Această înmulțire slabă a poporațiunii provine

a) dela numeroșele imigrațiuni a străinilor și în specie a Ovreilor

b) dela micul escedent al născuților Români asupra mortalității,

c) dela marele escedent al născuților ovrei asupra mortalității.

Numai cu ocasiunea Resboiului orientale au imigrat în România peste 40 mîi ovrei. Astăzi se compută a fi în România cel puțin 500,000. Dr. Istrati, în interesantul seu op „O pagină din istoria contemporană”, susține a fi numărul lor la 600,000.

„Cine nu șcie”, scrie dr. Istrati, — „cî la Pitești, Câmpu-lung, Tîrgu-Jiului, Tîrgu-Vestei, Calafat, sînt patru cinci ani, nu eră nici un israelit, ađi sînt în acele orașe numeroșe familii.

Bucureșciul pentru cei ce vîd fără perdele, ce diferință presintă între ceea ce eră la 1869. El va presintă sîm convins, grație nouă, mai ales care facem totul prin ei, în curînd un număr mai mare ca Iașul, căci acolo nu este principala arteră de vieță, și aceste parasite respectă adesea capilarele statului ca și ale averii individuale pentru a lovî aorta și inima!

Ceea ce se întemplă cu Bucureșciul se întemplă cu tîtă țera.

Bucureșciul se șcie cî presintă un escedent regulat la rubrica morților poporației române, contrariul e la Israeliți.

Acest gol e umplut prin străini și mai ales prin ovrei.

(Va urmă.)

Dr. A. P. Alexi.

Di Slavici și serbarea „României June“ întru onorea „Convorbirilor literare“.

„La langue est leur (des Roumains) marque de noblesse au milieu des barbares“. Edgar Quinet. „Audiatur et altera pars“.

Obiectul șirelor prezenți, cum arătă deja inscripțiunea lor, e dublu; dară amândouă stau în strinsă legătură între olaltă. Nu ni se va puté deci observă, că apucându-ne de două obiecte deodată, am fi intenționând dóră a prinde, după proverbul germán, două mușce cu o lovitură (zwei Mücken auf einer Klappe). Din contra simțim, că riscăm a nu prinde póte nici una. Asta însă nu ne sparie nici decum. Credem, că e bine să scărmenăm cât mai des cestiunile cultivării limbei și literaturii noastre și de o parte și de alta, spre a le lámurí și a ne lumină din ce în ce mai mult.

Să începem cu dl Ioan Slavici.

Dsa răspunde în nr. 21 a. c. al „Familiei“ la o critică, ce dl Elie Trailă scrisese asupra novelor de N. Ganea, care critică află, că novelele din vorbă n'ar fi corespundénd scopului și n'ar fi avénd o valóre óreșcare, de órece nu urmăresc vre-un scop învederat, adeca nu cuprind o învățătură și nu țintesc la o convingere morală, pentru care autorul voieșce să-l căștigate pe cetitor; afară de acea află multe de crestă în limba și stilul lor. Noi ne unim, atât pe cât, cu cele ce reflectă dl Slavici în privința scopului poeziei în generale și deci și al novejii; nu ne putem însă împacă cu teoriile dsale despre limba română și despre modul, cum trebuie dënșă cultivată.

Într'adevăr chiar precum ne spune dsa, așa ne învăță și estetica modernă, că o tendență óre-care directă în ori și ce gen de poezie adevărată și peste tot de arte este neadmisibilă. „L'art pour l'art“ dicea acea estetică; artea cum se cade trebuie se aibă în vedere numai și numai adevărul estetic, poetic, pe carele Aristotele îl numi mai filosofic, decât adevărul istoriei. Scopul poeziei, decă ar puté fi vorbă de scop în poezie, ar fi de a produce în noi o emoțiune, care ne curățe, lámureșce, nobilită internul, ființa noastră sufletescă.

Estmod desting și stabilesc lucrul acesta în subtilitățile sale esteticii de ađi. E bine însă, de vom abstrage dela asemeni despiciări de pěr și definițiuni subtile, și de vom consideră, că cutare op poetic ori de altă arte póte nu e în stare a me emoționă spre jale și întristare ori spre bucurie și entusias, că nu e în stare a-mi încălđi peptul ori mi-l lasă nici cald nici rece, și că prin urmare și-a greșit ținta și scopul: iecă-ne puténd vorbi și de un scop, fireșce în înțeles rēstrins și óreșcum sublimat, al productelor poetice și de alte arti. Cam în acest sens cei bētrani, cu mai puțină subtilitate, dar pare-ni-se cu atât mai multă realitate, și vorbiă aievea de un anumit scop al poeziei, carele după bētránul Horațiu, în nemuritoria sa carte despre artea poetică, ar fi stând în acea, că

„Aut prodesse volunt, aut delectare poetae,
Aut simul et jucunda et idonea dicere vitae.
Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo“.

Nici că li se póte luă celor vechi în nume de réu nisuița, de a prescrie și prefige apriat activității poetice anumit scop moral; de óre-ce, precum unii de principiul „l'art pour l'art“ din țilele noastre, așa și în țile bētrane semenii lor ținea cu Catull, că

„... Castum esse decet pium poetam
Ipsum; versiculos nihil necesse est,
Qui tum denique habent salem ac leporem,
Si sint molliculi ac parum pudici“.

Altmintre Catull învederat își contradice. Pentru că pom bun nu póte produce póme rele, precum nici pom réu póme bune; așa cât avem să combinăm fondul enunțiatelor lui moș Horațiu cu ale lui moș, Catulla spre a ajunge la acel adevăr respicat de marele Goethe, după care conținutul séu cuprinsul poetic e conținutul vieții proprie (poetischer Gehalt ist Gehalt des eigenen Lebens.) Încă mai explicit ne propune adevărul acesta Schiller în critica sa asupra lui Bürger, dicénd: „Cu drept cuvânt pretinde omul cult de la poet, ca acesta în privința înțelesuală și morală să sté pe un grad cu dînsul, fiind că dînsul nici în óre de plăcere nu vre să se dregade și să cadă mai pe jos de sine. Drept ce... (noi poeții) trebuie să simțim potențat, înalt; însuflețirea singură nu e de ajuns, ci se recere însuflețirea unui spirit cult. Tot, că poetul ne póte dá, e individualitatea sa; de acea acésta trebuie se fie demnă de a fi espusă, esibită înaintea lumii prezinți și venitoare. Afacerea lui primă și cea mai ponderosă e, a-ș nobilită astă individualitate a sa pe cât numai se póte, a și-o lámurí și chiarifică până în sus la cea mai curată și maiestosă umanitate șel.“

Ecă de ce dîsem, că în acest respect sîntem, atât pre cât, de acord cu dl Slavici; precum putem fi, éráși atât pre cât, și cu dl Trailă.

Mai anevoie ne este a ne înțelega cu dl Slavici în privința limbei rom. și a modului de a o cultivă, în care respect face neșce enunțiațiuni, cari după noi nu numai sînt cu totul neîntemeiate și pline de contrađiceri, ci într'una demustră, că dsa și soții de credință ai dsale nu se pré pot lámudă cu vedere chiară și convicțiuni cum se cuvine de firme în cestiunea de principie limbistice române. Deci aduc în causă de cele mai multe ori specióse sofisme în loc de argumente și întemeieri solide, nerēsturnabili. Relevăm aice câteva din enunțiatele de acest soiț ale replicii din discușiune.

Trecénd preste acea, că dl Sl. competență de a se rostí asupra limbei novelor lui Ganea o denegă unui Român din Oradea, Lugos și Arad, cu tóte că dăscălitóru dl Sl, și însuși e de născere și creșcere din giurul Aradului, dsa ne dechiară, că limba des memoratelor novejii „nu e limba poporului, ci limba claselor culte din România, asupra cărei dreptacea numai aceia pot să se pronuncie, cari fac parte din aceste clase; că limba lui Maiorescu, a lui Odobescu ori a lui Creangă pot se placă ori-și-cui, deórace Maiorescu scrie într'un fel de limbă literară, Odobescu combină limba poporului cu a cronicarilor, ieră Creangă scrie în limba poporului așa, cum o găsim pretotindeni.“ La aceste am puté formalmente inundă pre scrietóru anticriticii cu mulțimea întrebărilor, ce am avé de a-i pune, și a esplicărilor, ce am avé de a-i cere. Îl întrebăm însă numai despre vreo trei patru.

Anume ducă nici Ganea nu scrie „în limba poporului rom.“ de ce atunci din partea dvóstre atăta vorbă de paradă, că usitați tóte galimatiele gergurilor noastre poporali numai și numai pentru acea, ca să ve precepă și poporul (carele nota-bene nu vē va precepe nici așa, decât treptat cu cultura sa creșcendă, cea ce

i-o putem da intogmai de bine și într'o limbă mai curățică?) Cari sunt clasele culte din România singure competenți a judeca despre bunătatea ori reutatea limbii rom. Nucumva acele, cari, după tristul testimoniu chiar din prezente al diuarelor transcarpatine, mai bucuros vorbesc franceza și altele, decât dulcea limbă mumescă? Și de când ore în lumea vechie și nouă și la poporele antice și de mai dincóce dreptul de jude asupra limbii, a finței, sistemii gramaticii și regulilor ei s'a conferit totalității claselor culte, ieră nu mai vortos puținilor, nu numai chieiați, ci și aleși literatori, limbisti, filologi de specialitate, fire-ar fi fost ei altminte ori-unde născuți, la Arad ori la Lugos ori la Oradea-mare ori alt-unde? Că-ți au nu dvóstră mai adineori pre celebrul cap al „directiunii noue” chiar pentru acea il dechiararati mai competente în cele ale limbii și literaturii noastre, fiind că se născu și crescú, nici nu macar în marginele romanimeii, ci plane în négra străinătate?

Mai departe dela dl Sl. invetăm, că numai în regiunile „directiunii noue” avem deja patru limbe românești literare séu scrise: limba claselor culte din România, cea literară a dlui Maiorescu, cea poporală-cronicară a dlui Odobescu și cea poporală comună și generală a dlui Créngă. Pe urmă póte vom sé ajungem acolo, cât se posedem atâté limbii românești scrise séu literare, căți scriitori; precum și posedem acum, durere! o sumă de specie de gramatice ale graiului rom. cu fel de fel de reguli d'al de cum te taie capul. Sérmană limbă română, cum te mai trag împing toți nechieiații, cum te mai impart ca cămeșa lui Christ!

Noi așa șcieam până acum, că la ori-ce popor de cevași mai însemnată cultură și civilizațiune, de când e lumea numai despre două limbi materiali a putut și póte fi vorba: despre limba poporului de jos séu vulgară, rustică, și despre limba cultă, literară. Astă ultimă, dezvoltată pe basa celei dintăiu, se destinge de densa mai ales prin acea, că se fereșce pe cât numai se póte de vorbele și formele și peste tot de ingrediențele străine ale limbii poporali; se nevoieșce a aduce în locul acestora în us cuvente omogene și forme de același organism; se adoperă a introduce tot asemeni expresiuni omogene și organice pentru idei și concepte culturale noue și superioare sferei de înțelegintă a vulgului și necunoscute limbii lui; usită chiar dintre variantele formelor indigene gramaticali și sintactice cu preferință pe cele mai bune, mai regulate și mai corecte; și alte asemeni. Stilul, manuaarea și aplicarea limbii materiali, da, acesta póte varia și varicză după individ („le stil c'est l'homme”). apoi după obiect și după genul scrierii și cuvântării: stil, liric, epic, dramatic, tragic, comic, satiric, didactic, ori stil istoric, oratoric, filosofic sel.

Sé nu ni se obiecte, că dară și dl Sl. nu patru limbi rom. diferite înțelege în cele de mai sus, ci numai manuaarea româneșcă ca materie în diversele stiluri. Nu; pentru că dsa argumenteză și tractă în cele nemijlocit următore, óreșcum spre a confirmă cele de mai înainte, numai și numai despre limbă ca material.

Dice adeca, că „nu șcie ce înțelege dl Trăilă snb un cuvânt românesc, dsa însă socóte, că românesc e cuvântul, pe care-l înțeleg și întrebuinteză fórté mulți români și care nu póte sé fie înlocuit prin altul tot atât de bine înțeles și tot atât de des întrebuintat”. Iea după acea în apărare mai multe cuvinte străine din novelele dlui Gane, de cari se impedecase dl Trăilă, bunăórá vizitiu și surugiu, ca avénd înțelesuri nuanțate, fiind unul ménaciu de gală, celalalt de călătorie și de tóte dílele: fere de u, însămnând numai

scaldă rece, baie însă numai caldă; heleșteu, lacul de prăsit pești, ieră peșcărie piața, unde se vinde pește ori locul, unde se ține peșcele prins; și așa mai încolo. Aduge dsa la tóte aceste, că „vorba fere de u cu încetul se strimtoreșce din us prin cuvântul baie, ceea ce de sigur nu este câștig, ci perdere pentru limba noastră”; că decă atari cuvinte, ca cele citate, unor Români din Ardél și din Țera-ungureșcă le vor pare póte cu totul străine, n'au decăt sé scrie și ei și sé le înlocuiescă cu altele tot atât de respândite și tot atât de precise în înțelesul lor, dar mai românești; că nu póte un scriitor sé întrebuinteze cuvinte neintrebuintate de aceia, la cari se adreseza, și este mare greșelă a pretinde, ca autorii sé-ș facă limba; că Români din România is formeză potrivit cu nevoile vietii lor publice și private și potrivit mai ales cu înriirile, la cari a fost și e supusă țera lor, o limbă curentă, și nu vor primi nici odată în locul acestei limbii vre-o alta făculă de frații lor, cari au alte nevoi și sunt supuși la alte inriiri, și că în fine remâne, ca și Români ciscarpatini sé scrie mult și sé producă lucrări literare de valóre, pentru ca sé strabată cu limba lor în țera și sé-ș dé prin acésta partea lor de material pentru limba noastră literară, o limbă, care va fi vorbită și înțelesă de toți cărturarii români, care însă nu s'a format încă”.

Cine nu vede în citatele argumentațiuni întortocările și contradicțiunile cu rédicata și claipe pe gramadă?! Căci, dice deoparte dl Sl., că limba noastră literară nu e încă formată, ceea ce, spre a grăt cu ilustrul Çipariu (Principia) o putem considera ca o norocire pentru noi; pentru că éstmod nefiind densa definitiv ficsată prin niște opuri nemuritoare și de o clasicitate întru tóte perfectă ale cutăror genii, la lumina filologiei și limbisticii și a celorlalte științe petróuse și la noi putem încă, de nu tóte, la tórtă timplicea însă multe îndreptă în materia, formele și structura ei, încât cu timp sé emuleze în frumșetă și sonoritate cu surorile alalte neo-latine, numai nu ne lipsescă bunăvoința. De altă parte însă decă acestei limbii românești literare în formațiune i se fac singur prospecte de acele, de a fi înțelesă și vorbită, chiar și la ținta ei aspirată și ajunsă, numai „de cărturarii români”. precum pré fireșce va și fi în realitate totdeuna, întrebăm: cum de călăresc adeptii „directiunii noue” necontenit pe argumentul, că densii de acea folosesc în scrierile lor toți barbarismii gergului poporal, ca pe aceste se le precépă tot poporul român? Cum de ne îndopé mereu așa fără îndurare cu mofturi, tibișire, molluzi, teșmenéle, șmotruri, hangú, lehamete și alte asemeni, pe cari necum poporul mai de jos rom. ciscarpatin, dar nici noi cărturarii lui nu le precepem, fără de a avé la îndemână dicțiunare de limbele rusă, turcă, neogrecă sel?

Éstmod cu scriptele Ddlor sale nu-s nici în clin nici în măneca. Limba rom. nu se cultivă în mod rațiunal, conform originei și spiritului séu; poporul rom. ciscarpatin, mai jumătate românimea, nu-i înțelege: din două scopuri nici unul nu e ajuns. Au nu ar fi și nu e mai rațiunal și mai natural, a delătură încet pe încet atari parasite de pe corpul limbii, înlocuindu-le treptat cu cuvinte de viță latină, al căror sens chiar și Români din popor, acum după analogia altor asemeni rădécine și forme, mai ușor il póte divină și gaci, ier la din contra cărturarii, basa cărturării cărora mai peste tot o formeză ađi o anumită cunoștință a latinei și adesea chiar și a unei alte limbii neolatine, fără greutate séu cel puțin mai ușor i-l pot esplică?

Așa cugetă și simțiă, până la timpurile „directiunii noue”, despre cele ale cultivării și formării limbii rom. literare și pe asemeni cale purcedea cu mai

multă cu mai puțină precumpănire și cumpătare bătrânii noștri, ciscarpatini și transcarpatini, toți fără excepție. A regeneră românească pe temeiul latinității ei și întru această cu scumpătate a-i pădi unitatea: iecă ce le zăcea la inimă și nu perdeă nici pe un minut din vedere. Ce sublimă și măntuitoare țintă pentru un popor mult cercat și sfâșiat, ca noi Românii!

E bine, acum ce ore se va alege din această țintă națională supremă și sântă cu teorii curioase ca acelea, că „romănesc e tot cuvântul vorbit și înțeles de foarte mulți Români sel.“ Ecă aci p. e. Românii din părțile satmarene, cari fără îndoelă sunt foarte mulți sute de mii; dorese ore dl Sl. și consociei săi se începem și noi cești dincăce a introduce în limba rom. literară câte lăpădaturi străine din gergul poporal sătmăren, și așa mai departe din alte gerguri de ale noastre de prin Banat, Bucovina și de prin ținuturile de mēdăqi ale Transilvaniei? Înse atunci, rogu-ve, cum ne vom mai pute înțelege frate cu frate, Român cu Român, decă în loc de a scuti și înmulți elementul latin al limbei, carele singur ne legă la olaltă dintr'o margine a româniei până la cealaltă, il vom coplesi cu introducerea și generalizarea în limba literară a câți toți străinismii parțiali? Unde vom se ajungem pe acesta cale mai mult decât periculoasă, trăgând și mergând unii în drēpta alții în stânga, și unde putē-ne-vom cu cultura și ficsarea romănei literare oprī vre-odată pe acest clin periculos, când șciut este, că ales poporul de jos primește și va primi necontentit mai multe au mai puține elemente limbali străine din ale poporățiunilor eterogene invecinate? Dă-le-vom și acestora în tōte timpurile venitoare tot într'una loc în romănească cultă, fiind că le vom fi aflând în gura vulgului?

Dar ce mai și întrebăm d'al d'astea? Dl Sl. ne declară și ni-o spune ordīn, că Ddsale în România liberă iș formeză o limbă literară „după lipsele și împregiurările Ddlor sale și după înriuririle ce le avură și le au (ruso-turco-greco-francești), cari sunt diferite de împregiurările și înriuririle dela noi ciscarpatinii (germano-magiare). Bucură-te Române! căci în modul acesta ești pe calea oblă de a avē în scurt timp nu una, ci două ori și mai multe limbi literare. De alte aspirațiuni conecse ce se-ți mai pase? Lapēdă-te de ele ca de satana! Sânt fantasmagorii!

Mai afirmă dl Sl., că „nu pōte un scriitor se întrebuintze cuvinte neîntrebuintze de aceia, la cari se adresēză“. Și pentru ce nu, când n'are încătrău? Au dvōstre direcțiuniști nu întrebuintzați sute și mii de vorbe latine și italo-francești neologice, cari în cea mai mare parte poporul rom. de rōnd încă nu le întrebuintză și nu le înțelege, cum și o mulțime de vorbe ruso-turco-grecești, cari nu le usităm și pricepem nici chiar noi cărturarii ciscarpatini? Veți bine că de noi cești dincăce de munți nu mult il dōre capul pe dl anticriticător.

Apoi decă dsa ține „mare greșelă a pretinde, ca autorii se-și facă limba“, binevoiescă a ne spune, că prin ce minune crescură p. e. limbele culte din apusul Europei la mărimea lor colosală de deci și sute mii de cuvinte, din ceea ce la început avea fie-care un tesaur lexical foarte miser în gura poporului respectiv încă necultivat? Și decă autorii n'au voie a-și face limba, cum de Ddsale totuș iș fac și „iș formeză o limbă rom. curentă după lipsele și înriuririle vechi și nōue din România?“ Ce mai dragi de argumente! Românul la unele ca aceste dice: „tanda manda“, séu: „iecă popă nu e popă“.

(Va urmă.)

Dr. Gregoriu Silași.

Cetatea de baltă.

— La ilustrațiunea de pe pag. 397. —

Se șcie că St. Ștefan, regele Ungariei, propagatorul creștinismului între Unguri, și-a împărțit țera în Varmegyii, fie-care în centru cu o cetate. Acestea au fost Uiuóra, Huniadóra, Cetatea de baltă, Turda, Cluș, Dobăca și Szolnok.

În nrul de față comunicăm cetitorilor noștrii una din acele cetăți: Cetatea de baltă.

Castelul vechiu așezat pe o colihnă, împotriva timpului îndelungat ce a trăit, a rămas până astăzi încă în stare bună.

Arhitectura și zidurile sale scobite de timp, arată fidel modul de zidire a evului de mijloc, când cavalerii făceau cetățile lor pe deluri, întărite cu șanțuri adânci, și din piatră tare, ca se potă susține ori ce asediū.

În acest chip se pare că castelul stă de o parte isolat pe un del, ca și când ar spune că e singur, ca un pusnic rămas din vremuri uitate, singur de pe vremea lui uitat de mâna nimicirei.

I. H.

Literatura si arte.

Programă pentru adunarea generală a XXI a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, care se va ține în 27 și 28 aug. a. c. în orașul Deș.

Ședința I în 27 august.

1. Ședința se va deschide la 10 ore dem. de cătră presidiul ordinar.
2. Apel nominal al membrilor Asociațiunii, cari au drept a participa cu vot decisiv.
3. Esmiterea unei comisiuni de trei membri, pentru încassarea de tacse dela membri vechi și dela cei cari vor voi a se înscrie de nou.
4. Raportul comisiunii de înscriere, amintite în punctul precedent.
5. Raportul general al comitetului despre activitatea sa în decursul anului 1881/2.
6. Presentarea rațiocinielor cassei și a proiectului de buget pentru anul următor.
7. Insinuarea propunerilor de sine stătătoare și a eventualelor interpelări.
8. Alegerea unei comisiuni de trei membri, pentru revisiunea rațiocinielor, a unei comisiuni de cinci, pentru esaminarea proiectului de buget și a unei comisiuni de 5, pentru studiarea propunerilor de sine stătătoare.
9. Cetirea disertațiunilor insinuate la presidiu.

Ședința II în 28 august.

1. Autenticarea procesului verbal al ședinței precedente.
 2. Raportul comisiunii pentru înscrieri și încassări.
 3. Raportul celorlalte comisiuni, esmise în ședința I.
 4. Alegerea bibliotecarului și archivarului.
 5. Alegerea unei comisiuni de 3, pentru autenticarea procesului verbal al ședinței II.
 6. Continuare cu cetirea disertațiunilor.
 7. Defigerea locului și timpului pentru viitoare adunare generală.
 8. Închiderea ședințelor adunării generale.
- Din ședința comitetului Asociațiunii, ținută în Sibiu la 21 august n. 1882.

Pentru presidiu
Paul Dunca,

Dr. D. P. Bărcian,
secretar.

✓ **Dela Deș** comitetul constituit pentru primirea oșpeților a făcut mari pregătiri, quartire avem destule, din partea orașenilor precum și din partea autorităților de aici suntem cât se poate de bine spriginiți. În 27 august a. c. va fi concert și în 28 aug. va fi bal. Publicul român este deci rogat, ca să ia parte în număr cât de mare, cu atât mai mult, căci este cale ferată până în Deș care pe timpul Asociațiunii va comunica între Cluș și Deș de două ori pe zi. Deș, 26 august 1882. *Simeon Corpodean*, membrul comitetului ales pentru primirea oșpeților.

✓ **Descoperiri istorice importante.** „La Gazette de Roumanie” află că dl Tocilescu, în timpul șederii sale în Moscova, a descoperit în arhivele acestui oraș documente de o forță mare importantă pentru istoria noastră. Între altele, toate tractatele de alianță ale principilor români cu regii poloni. După aceste documente se vor trage copii cari se vor depune în arhive.

✓ **DI Frédéric Damé**, fost profesor la liceul St. Sava, înștiințază pe părinți că primește la dânsul a casă, dela 1 septembrie, elevi pensionari care urmez cursurile liceale seu gimnasiale. Elevii ce-i se vor încredința, afară de o bună creștere, vor primi și lecții particulare de limba franceză. A se adresă, la dl Frédéric Damé, strada Polonă, 70, în București, lângă gimnasiul Mihaiu Bravul.

✓ **DI Dimitrie V. Cerchez**, profesor la gimnasiul din Galați a scos de sub presă: „Aritmetica” pentru clasa I și II primară edițiunea IV, prețul 55 bani. „Aritmetica” pentru clasa III și IV primară, edițiunea III, prețul 75 bani. Ambele aceste cărți sunt aprobate de onor. minister al instrucțiunii ca cărți didactice și conform programei școlilor primare. Se găsesc la autor în Galați și la câteva librării din țară.

C e e n o u ?

Hymen. Joi în 17 l. c. dl *Alessiu Pascu* comerciant în Dobra și-a încredințat de fiitorea corsortă a vieții pe dșora Iulia Filip, sora dlui avocat din Abrud Ales. Filip.

✓ **Bal și concert la Varadia.** Tinerimea studioasă din Varadia cu ocaziunea aniversării împăratului la 18 aug. au arangiat un frumos concert urmat de bal. La misa de demineta chorul din loc, bine instruat a făcut o adevărată plăcere publicului. Concertul de séra, în potrivă timpul ploios a fost totuși bine cercetat. Programa a fost următoarea: 1. Cuvânt de deschidere, rostit cu mult talent de bravul student absolut Nicolau Jurma. 2. „Trei floricele”, executat solo pe violină de Romul Iorgovici. 3. „Poporului Român”, poezie de Iosif Vulcan, declamată în costum național de drăgălașa dșora Silvia Mihailovici. Declamată de o fost frenetic aplaudată. 4. Canțoneta „Paraponisitul” predată de Iuliu Moldovan gimnast absolut. Aerul seu comic a produs mult ris în public. 5. „Privire în Venitor”, poezie de Grozescu, declamată foarte bine de dșora Maria Baraci, tot în costum național. 6. „Marșul Curcanilor”, executat pe violină de Nic. Jurma și Romul Iorgovici. 7. „Ce e Românul”, poezie de I. Clintoc, declamată în costum național de Ion Alesandrescu. 8. „Fii ai României”, cântec național executat cu multă esactitate și entusiasm de chorul vocal. Aplause repetite i-au silit a repetă cântecul de 3 ori. 9. Cuvânt de închidere, rostit de dl Nic. Jurma. După concert a urmat balul care s'a început cu „Hora”. Petrecerea a fost foarte vială și a durat până dimineața.

Avis. Pentru acei P. On. Domni cari voiesc a

lua parte la festivitățile jubileului de 25 ani al choralului de plugari din Chișeteu, comitetul arangiator a esoperat scărișirea prețurilor de călătorie pe liniile ferate cu 25% pe timpul dela 15 până la 25 sept. c. n., drept aceia respectivii Domni participatori sunt rugați, ca arătând stațiunea de plecare să se adreseze către subscrisul până inclusive 29 august st. v. pentru de a li se trimete recerutele bilete de legitimare. *Lucian Siepetianu*, președ. corului.

✓ **Distincțiuni literarii în România.** Se acordă medalia „Bene Merenti” clasa I dnei Ida Melisurgo Veggezi Ruscala, pentru scrieri relative la România; dlui major Căpităneșu, pentru lucrări topografice și astro-nomice; dlui St. M. Șoimescu, pentru scrieri literare și juridice. Clasa a II-a din aceeași medalie se acordă: dlui Al. Săvulescu, pentru lucrări arhitectonice; dlui I. M. Bujorénu, autorul colecțiunii de legiuri ale țării; dlui D. Atanasescu, pentru opere didactice pentru Macedoneni; dlui Carol Scrob, pentru scrierile sale poetice.

✓ **Calea Ploesti-Predeal.** „Voc. Cov.” află, că se vorbește de construcțiunea unei variante a liniei Ploiești-Predeal, de ore-ce cea actuală ar fi prę espusă inundațiunilor.

Au murit: Dōmna *Polixena Muntean n. Orbonasiu de Vajda Hunyad*, soția dlui avocat August Muntean, în urma unui morb îndelungat, la Deș în al 33-lea an a vieții sale. Rēmășițele ei pământești s'au înmormântat la 21 aug. st. n. Aducem condolența noastră jălitorului consorte și orfanilor remași fără mamă. — *Eva Ciohota n. Mornaila* din Simand în etate de 52 ani, a repausat la 28 julie a. c. — *Bela Szende* ministrul de honveđi la 18 august.

Deslegarea ghiciturei de șac din nr. 29 :

Fă-me Dōmne ce mei face,
Fă-me busuioc ori crin,
Să mă rumpa cine 'mplace,
Să mă bage în albul sin.
Și ca fluturu-'n lumină
Să mă sting în sin la ea;
Fericire mai divină
În etern nu aș află!

Bine au deslegat-o dōmnele și domnișorele: Eufemia Duma, Emilia Pop n. Mărcuș, Elisabeta Murășan, Elena Rusu, Rosa Bozanciu, Emilia Onciu n. Ciavoșchi, Silvia Ilieș, Ana Giuvelea, Paulina Pandrea, Emilia Ciurdariu n. Fărcaș, Elena Zacharia n. Daminescu, Iulia T. Ursu, Lucreția Görög n. Pap, Iustina Savu; și dnii Emilian Micu, Basiliu O. Popescu, Petru Valea, Atanasie Suci, Alesandru Silași
Premiul l'a câștigat dra Iustina Savu.

Călindarul săptămânei.

Ziua sept.	st. v.	st. n.	Numele sântilor și sērbătorile.	Sōrele	Sōrele
				resare	apune
Duminică	15	27	(†) Adorm. Prec.	5 5	6 54
Luni	16	28	M. Diomid.	5 7	6 52
Marti	17	29	M. Miron.	5 9	6 50
Mercuri	18	30	M. Flor. și Laur.	5 10	6 48
Joi	19	31	M. Andreiu Strat.	5 12	6 47
Vineri	20	1	Pror. Samuil.	5 13	6 46
Sâmbetă	21	2	Apost. Tadeu.	5 15	6 43

Proprietar, redactor respundător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.